

Saatteeksi

”Paavo Nurmi oli käsitykseni mukaan hullu”, Jukka Kemppinen kirjoitti taannoin blogissaan.

Päätelmä on kemppismäisen raikas, vailla häveitä ja värveitä, ja todistaa Leif Yttergrenin artikkelissaan esittämän näkemyksen puolesta, että Nurmen elämänvaiheet ”ovat kiehtoneet hyvin monenlaisia kirjoittajia”.

Jopa muistosanojen isyydestä ja äitiydestä on kiistelty, kuten Esko Heikkinen toteaa käytyään haastattelemassa taannoista opetusministeri Marjatta Väänästä.

Laajimmin aiheesta on saanut jutun juurta Antero Raevuori Paavo Nurmi -kirjassaan, tiukimman paketin puolestaan Juha Seppälä, jonka Nurmi-elämäkerralla on mittaa kokonaista kuusi painoriviä. Sen voisi siteerata tähän sellaisenaan, mutta koska Seppälän *Suomen historia* (vuodelta 1998) on urheiluhistoriallisesti sivistävä ja lisäksi hauska, rohkenemme ohjata lukijaa hyötyliikkumaan lähimmälle sopivalle kirjahyllylle.

Nurmeen keskittyi vuonna 1997 myös oma vuosikirjamme, jossa kotimaisin ja ruotsalaisen Karin Wikberg-Lindrothin voimin nostettiin parrasvaloihin ”Se toinen Paavo Nurmi”. Iloksemme keskustelua jatkaa käsillä olevassa vuosikirjassa tukholmalainen Leif Yttergren, joka pöyhii eteemme faktaa siitä, miten Nurmen kilpailukiellosta kimmastuneita suomalaisia yleensä sekä Urho Kekkosta ja Lauri Pihkalaa erikseen rakkaassa naapurimaassamme 1930-luvulla tulkittiin.

Muutenkin tämänkertaisessa vuosikirjassa haetaan vauhtia 1930-luvulta. Pauli Heikkilä ruotii tulenkantajien suhtautumista Berliinin olympiakisoihin ja Leena Laine kirja-arviossaan urheilvien naisten paikkaa Mussolinin ruumiinpolitiikassa. Noina samoina vuosina Suomeenkin oli sukeutumassa uusi urheilullinen, ruumiillinen sukupolvi, jonka ambivalenttia, kaksijakoista hahmoa Olavi Paavolainen ja Mika Waltari kirjoissaan hahmottivat.

Urheilukaan ei ollut yhtä ja yhteistä. Nurmi apujoukkoineen kahmi maailmalla kaksin käsin mitaleja, ja isolla kouralla niitä rohmusivat tullilaisetkin omissa ”punaisissa olympialaisissaan”. Jälkimmäisissä kartuttivat varhaista elämäkokemustaan niin Volmari Iso-Hollo, Karl Ebb kuin Kal-

le Flinck (myöhempi Kaihari), jotka tässä vuosikirjassa putkahtavat esiin hieman toisenlaisissa yhteyksissä.

Jos tulenkantajien älykköpiirissä haettiin kriittistä suhdetta urheiluun, samoin tekee nykyinen naistutkimus omassa viittekehyksessään. Jälkimmäistä edustaa tässä vuosikirjassa Annu Mäkelä aineistonaan naisyleisurheilun uutisointi Helsingin Sanomissa.

Tulenkantajien teemoihin palattiin Suomessa sotien jälkeen oikeastaan vasta 1970-luvun myötä. R. Palomeren (Raoul Palmgrenin) *30-luvun kuvatkin* (Tammi 1953) sivuuttivat liikunnalliset käytännöt ja ruumiillisuuden – ”ellei seksikohtauksia lasketa mukaan”, kuten Pauli Heikkilä listasi sähköpostiviestissään toimitukselle.

Niinpä ruotsalaisen kirjailijan ja korkeushyppääjän Per Olov Enquistin suomeksi käännetty *Kevyt moukari* (WSOY 1973) jysäytti tantereeseen aikamoisen uran. Romaania voi edelleen pitää tuoreutensa säilyttäneenä klassikkona kysymyksenasetteluillaan urheilun rakenteesta ja tehtäväs- tä yhteiskunnassa. ”Tuloksen tekeminen, hän mietti, mitä se oikeastaan on” (...) ”mitä 20,16 *merkitsee?*” Tällaista ihmettelyä vastauksineen ovat myöhemmin pitäneet yllä niin Allen Guttman (”rituaalista rekordiin”), Henning Eichberg (liikuntakulttuurien ”trialektiikka”) kuin Erkki Vettenniemi (”sekuntijuoksu” ihmisen liikkumisena ”poikkeavalla tavalla”).

Tässä vuosikirjassa Vettenniemi kohdistaa suurenuslasinsa ensimmäisiin pallon potkuihin Suomessa, mutta päättyy myös vuorollaan Vesa-Matti Peltolan kriittisen lähitutkiskelun ellei suorastaan potkiskelun koh- teeksi. Sana ”kriittinen” kuuluu Peltolan sanastossa tiettävästi kiellettyjen listalle, mutta siltäkin osin hänen kaksi oheista kirjoitustaan ovat eräänlainen peili edessämme.

Varhaisessa ”fotbollissa” palloa ei vain potkaistu, vaan siitä sai ottaa myös kopin. Tulenkantajista pallonkantaajiin virittyy siten tämänkertaisen vuosikirjan kaari, jota virkistävät vierailut uinnin pärskeissä, laskettelon tuiskeissa sekä tatamin ja painimaton tömistyksissä.

Vuosikirjamme on tällä välin vaihtanut kustantajaa. Lämpimin kiitok- sin ja odotuksin toteamme, että Atenan aurinko on kirjamme maisemassa laskenut, Minervan pöllö nousemassa lentoon.

Heikki Roiko-Jokela

Esa Sironen